

KASTEEL d'URSEL

MAGAZINE

Driemaandelijke uitgave van de Provincie Antwerpen/Kasteel d'Ursel, Hingene | 10de jaargang # 39 | augustus-september-oktober 2014



**EEN PLAN
VOOR
HET DOMEIN**



Ontwerp voor het kasteelpark door Eduard Keilig (1883)

Een nieuw seizoen

In december 2013 vierden we tien jaar nieuw leven in het kasteel. Dat maakte het seizoen 2013–2014 tot een feestjaar. Een goed gevuld feestjaar, mogen we wel zeggen. Na de Open Monumentendag in september kwam het kasteel in de ban van onze 'Vrouwen met stijl'. Het hele najaar toonden we werk van vier generaties penseelprinsessen en sloten we de succesvolle rondleidingen af met een heerlijke afternoon tea. In december volgden de jaarlijkse Winterbals van Stichting Klassieke Dans. Ondertussen was het concertseizoen al in volle gang, ontvingen we scholen voor een bezoek op kindermaat en werd het kasteel zoals steeds verhuurd voor recepties, diners en ontvangsten.

Het voorjaar stond in het teken van enkele grotere evenementen: de Collectie-dag rond Wereldoorlog I, de internationale masterclass La Primavera Pianistica,

het kinderkunstenfestival Supervlieg, de familiefietstocht Duvel on Tour, onze opendeurdag op 11 mei, het gitaarfestival Cordefactum, de tien uitdagingen van pastoor Patrick en natuurlijk de Kasteel-feesten. Deze keer ontving hertog Charles-Joseph d'Ursel de Franse keizer Napoleon en werd het hele domein tweehonderd jaar teruggeflitst in de tijd. Onder een stralende pinksterzon genoten duizenden bezoekers van het uitgebreide feestprogramma.

Eind augustus gaat het nieuwe seizoen van start. Je vindt alle activiteiten in de kalender op www.kasteeldursel.be. De grote blikvanger wordt de grote tentoonstelling 'Inspired by the 18th Century' (mei–juni 2015), met werk van hedendaagse kunstenaars, designers, modeontwerpers, fotografen en illustratoren die zich laten inspireren door de 18de eeuw. Iets om nu al naar uit te kijken!

LUK LEMMENS
gedeputeerde voor cultuur

KOEN DE VLIAGER-DE WILDE
directeur kasteel d'Ursel

COLOFON Kasteel d'Ursel
Wolfgang d'Urselstraat 9
2880 Hingene
www.kasteeldursel.be
T 03 820 60 11
info@kasteeldursel.be
IBAN BE54091018504797
BIC GKCCBEBB

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen: Cathy Berx, gouverneur-voorzitter, Luk Lemmens, Ludwig Caluwé, Inga Verhaert, Bruno Peeters, Peter Bellens en Rik Röttger, leden en Danny Toelen, provinciegriffier.

Jaargang 10, nummer 39,
augustus–september–oktober 2014

Redactie: Veerle Moens en Koen De Vlieger-De Wilde, met medewerking van Benny Croket, Rembrandt De Vlaeminck en Elise Simoens.

Vormgeving: Frederik Hulstaert

Druk: Drukkerij De Bie, Duffel

Oplage: 5000 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk papier en verpakt in milieuvriendelijke folie.

ISSN 1781-4464

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Gratis magazine

Wil je het magazine van kasteel d'Ursel thuis ontvangen? Bezorg ons dan je adresgegevens. Alle nummers zijn ook terug te vinden op de website.

Nieuwsbrief

Wil je nog beter geïnformeerd zijn over het reilen en zeilen binnen het kasteel? Schrijf je dan via de website gratis in op de e-nieuwsbrief.



Kasteelheer voor één dag

Word kasteelheer voor één dag en nodig je gasten uit in een schitterend kader. Je kan het kasteel huren voor onder andere recepties, seminaries, ontvangsten, diners en fotoreportages. Voor meer info, het reglement en de tarieven kan je ons bellen of surfen naar de website.

Nieuwe meubels

In 2009 gaf de huidige hertog d'Ursel duizenden boeken en tientallen schilderijen, meubels en siervoorwerpen in langdurige bruikleen aan het kasteel. Intussen werd deze overeenkomst verder uitgebreid met een bureau, een secretaire en een commode uit de tweede helft van de 18de eeuw. We weten niet of deze meubels van bij de aankoop voor Hingene bestemd waren, maar we vinden ze wel terug op oude foto's. De commode stond in de grote salon, het bureau in de kleine salon en de secretaire in de slaapkamer van hertogin Antonine de Mun. De voorbije jaren werden ze alle drie gerestaureerd in opdracht van de hertog. Eind april vonden ze een plaatsje in het *appartement de la belle alcôve*. In een van de volgende magazines vertellen we je graag meer over deze prachtige meubels. Op 14 september kan je ze alvast komen bewonderen tijdens de Open Monumentendag!

Vlaamse Monumentenprijs

Begin juli riep Vlaams minister van Onroerend Erfgoed Geert Bourgeois het kasteel uit tot een van de laureaten van de Vlaamse Monumentenprijs. De andere laureaten zijn het voormalige station van Moerbeke, Huis Proot in Koekelare en vzw 'De Muren Spreken'. In september mag één van hen zich de ultieme winnaar noemen van de Vlaamse Monumentenprijs 2014. 'Met deze prijs wil ik de zorg voor onroerend erfgoed in de kijker zetten', legt minister Bourgeois uit. 'We moeten het vele waardevolle Vlaamse erfgoed goed behandelen en bewaren, maar meteen ook zo goed mogelijk ontsluiten, voor de Vlamingen van vandaag en morgen.'

Volgens het juryverslag zijn het kasteel en zijn omgeving een mooi voorbeeld voor de onroerenderfgoedzorg in Vlaanderen. De gekozen restauratieopties zijn duidelijk gebaseerd op gedegen vooronderzoek. Ook de restauratie is zeer zorgvuldig uitgevoerd, zowel van het exterieur als het interieur. Het project toont een ruime aandacht voor de

archeologische opgravingen en de ontsluiting van het omliggende landschap. De jury looft tot slot de aandacht voor het immateriële erfgoed en de goede ontsluiting ervan met onder andere dit eigenste magazine.

Wordt hopelijk vervolgd in september!

Napoleon komt, Patrick gaat

Deze zomer vertrekt Patrick Maervoet, pastoor van elf parochies in Bornem en Sint-Amands, naar Herent om er deken te worden. De voorbije tien jaar woonde hij in de pastorij die grenst aan het kasteeldomein. Op 21 juni nam hij met een groot feest in zijn achtertuin afscheid van zijn parochianen. Inspiratie haalde Patrick bij het televisieprogramma *Fata Morgana*, waarbij de hele gemeente werd gemobiliseerd om enkele uitdagingen te realiseren.

Patrick maakte er zijn eigen versie van: laat per jaar dat ik hier priester was, minstens twee koppels, een stoet maken in trouwkleedij. Vorm een koor van minstens 100 mensen en zing een passend huldelied. Zorg voor een tekeningenwaslijn van minstens 400 meter, met tekeningen van kinderen die de afgelopen tien jaar werden gedoopt of hun eerste communie deden. Trommel minstens 150 jongeren in uniform van hun jeugdbeweging op en breng samen de *Cupsong*. De resultaten van deze en nog meer uitdagingen werden met grote onderscheiding op het podium gebracht tijdens het afscheidsfeest. Als tegenprestatie ging de pastoor een dagje helpen in de Sint-Jozefkliniek. We zullen hem missen, onze buurman.



Het bureau van de hertog, tijdens de Kasteelfeesten in gebruik genomen door Napoleon en zijn generale staf

Sinds 1994 beheert de provincie Antwerpen het kasteeldomein in samenwerking met de gemeente Bornem. Om dit beheer te kaderen in een duurzame en goed onderbouwde visie wordt er momenteel een nieuw beheerplan opgemaakt. Daarin is er zowel aandacht voor de rijke geschiedenis als voor de grote natuurwaarde.

Een nieuw beheerplan voor het domein

Een sterke historische structuur

Met zijn historische gebouwen, dreven, uitgestrekte waterpartijen en bossen getuigt het domein d'Ursel van een rijke geschiedenis. Een belangrijke doelstelling in het beheerplan is het versterken van de historische structuur, die ruwweg bestaat uit drie delen: de tuinen voor en naast het kasteel, het parkbos in het noorden en het bosgoed den Hinck in het oosten. De basis van deze structuur werd enkele eeuwen geleden gelegd. In 1608 koopt Conrard Schetz (later d'Ursel) het hof van plaisantie van de familie van de Werve. Hij start niet alleen met een grondige verbouwing van het bestaande gebouw,

maar realiseert ook een siertuin naar Italiaans model ten oosten van het kasteel. In 1713 laat Conrard-Albert, eerste hertog d'Ursel, ingrijpende werken uitvoeren door de Franse architect Jean Beausire. Het domein wordt afgebakend door grachten en bomenrijen en een binnen-gracht scheidt het parkbos van de kasteeltuin. Ook ten westen van het kasteel wordt een siertuin aangelegd. Tussen 1760 en 1765 bezorgt Giovanni Nicolano Servandoni het kasteel zijn huidige uitzicht. In opdracht van Charles, de tweede hertog, wordt de hoofdingang van het domein verplaatst naar zijn huidige locatie. Een lindendreef leidt van

de nieuwe ingang naar het kasteel. In het parkbos wordt een padenstructuur (de zogenaamde ganzenvoet) aangelegd. In 1784 breidt Wolfgang Guillaume, derde hertog d'Ursel, het concept van Servandoni verder uit met de aanleg van de Kasteeldreef. Honderd jaar later laat Joseph, zesde hertog d'Ursel, Eduard Keilig een nieuw ontwerp liet maken voor de kasteeltuin en het parkbos. Deze befaamde Duitse landschapsarchitect verdiende eerder al zijn strepen met onder andere ontwerpen voor het Terkamerenbos in Brussel en het Antwerpse Stadspark. De lindendreef en de ganzenvoet blijven behouden in het ontwerp. Een nieuw element zijn de



© Stefan Dewickere

grasvelden met boomgroepen langs weerszijden van het kasteel. In 1884 wordt daarvoor een groot aantal bomen geleverd, waaronder Amerikaanse eik, Noorse esdoorn, Amerikaanse iep, moeraseik, amberboom, Japanse honingboom en Anna Paulownaboom.

Keilig voorziet ook een driedubbele bomenrij als tegengewicht voor het neerhof. Achter de bomen schuilt een open tuinkamer, die wordt omgeven door een strakke aanplant van Amerikaanse eik (een zogenaamd bosquet). Op het einde van de 19de eeuw wordt ten oosten van het kasteel een nieuw bos aangeplant in den Hinck. Het is onduidelijk tot hoever

Keiligs invloed in dit gebied reikte. Er zijn geen inrichtingsplannen van zijn hand bekend, maar enkele elementen, zoals de platanendreef langs de gracht, lijken uit dezelfde periode te dateren.

Enkele elementen uit de toekomstvisie

In het nieuwe beheerplan gaan natuur- en erfgoedwaarde hand in hand. Het doel is een park met aandacht voor de rijke geschiedenis, waar planten en dieren zich helemaal thuis voelen en waar het ook voor de bezoekers aangenaam toeven is. Een van de belangrijke doelstellingen is om de historische parkaanleg opnieuw sterker te benadrukken. Het ontwerp van Keilig wordt daarbij als belangrijkste referentie gebruikt, maar uiteraard wordt er rekening gehouden met de evolutie die het park sindsdien doormaakte. De grasvelden met bomengroepen uit het ontwerp van Keilig zullen bijvoorbeeld niet opnieuw aangelegd worden. Intussen ontwikkelde zich op die plaatsen namelijk een bos met een bijzondere flora en fauna. Daarom wordt er gekozen om de meest waardevolle bomen – waaronder enkele uit de oorspronkelijke beplantingen – hier meer ruimte te geven. Zo kunnen ze optimaal uitgroeien, maar blijft het bos toch behouden. Er wordt ook voor gezorgd dat er in alle bosgedeelten voldoende dood hout blijft liggen, de ideale biotoop voor bijvoorbeeld paddenstoelen en kevers. Keiligs open tuinkamer met het bosquet zal wel volledig worden hersteld. Enkele jaren geleden werden de oude en onstabiele Amerikaanse eiken gekapt. Ze zullen in de toekomst worden vervangen door nieuwe beplantingen, volgens het oorspronkelijke patroon. Ook de nog bewaarde border met struiken en sierheesters zal worden geherwaardeerd, met de pluimhortensia's, rhododendrons en de merkwaardige herfstpaardenkastanje als enkele van de blikvangers.

In het bosgoed den Hinck werden de plassen de afgelopen jaren geruimd en een deel van de bomen errond afgezet. Zo komen de plassen weer volledig tot hun recht en zorgen ze voor een mooie afwisseling met de bosgedeelten. Een strook van enkele meters langs de oever wordt grotendeels vrijgehouden van

bomen en struiken. Daarvan profiteren tal van soorten die houden van een zonnige oeverzone, zoals amfibieën en libellen. Een begroeiing met struiken en hakhout zorgt voor een geleidelijke overgang naar het bos.

In het parkbos wordt er werk gemaakt van een geleidelijke omvorming naar een bos met meer inheemse soorten. De natuurlijke verjonging van het bos komt daar namelijk in het gedrang: in het moeilijk verterende strooisel van de talrijke Amerikaanse eiken kunnen maar weinig zaailingen opgroeien. Om de historische ganzenvoet sterker te benadrukken wordt er overwogen om het historische hakhoutbeheer opnieuw in te stellen langs de paden.

In alle bosgedeelten krijgen de wilde planten alle kansen door een aangepast beheer. In het voorjaar kleuren bosanemoon, salomonszegel en bleeksporig bosviooltje het bos en de dreven. Ook enkele van de grasvelden zullen minder intensief gemaaid worden, waardoor wilde bloemen zullen opschieten. Mooi om te zien, en vlinders en bijen varen er wel bij! Het beheerplan wordt in de loop van dit jaar verder afgewerkt, maar uiteraard wordt er ondertussen niet gewacht met het uitvoeren van nieuwe beheermaatregelen. ■

REMBRANDT DE VLAEMINCK

Provinciale Dienst Duurzaam Milieu- en Natuurbeleid

INFOESSIE

Wil je meer weten over het nieuwe beheerplan of heb je een boontje voor het park? Kom dan naar de infosessie op donderdag 2 oktober om 19.30 uur.

Rembrandt De Vlaeminck geeft er verdere toelichting en we luisteren naar jullie opmerkingen en suggesties. Na afloop serveren we nog een glas in de spiegelzaal.

Gratis inschrijven kan via info@kasteeldursel.be of op 03 820 60 11.



Geen Rechtvaardige Rechters, wel een Zingende Cecilia

In 1858 schonk hertog Charles-Joseph d'Ursel een prachtig vaandel aan de zangmaatschappij Sint-Cecilia uit Hingene. Maar sinds enkele tientallen jaren was het vaandel spoorloos.

Een topjaar voor Cecilia

In de herfst van 1839 vond op de Eikse Amer in Puurs een zangwedstrijd plaats. Acht koren maakten hun opwachting en twee ervan kwamen uit Hingene. Het is zo goed als zeker dat Sint-Cecilia er bij was. De eerste keer dat het koor met naam werd vermeld, was op het concours in Dendermonde op 2 augustus 1840. Een bevestiging van dat oprichtingsjaar vinden

we in de brief van hertog Charles-Joseph d'Ursel aan de arrondissementscommissaris van Mechelen waarin hij het palmares opsomt van de 'Sociëtyt van Ste-Cecilia van Hingene'. Het jaar 1840 bleek een topjaar te zijn. Het succes in Dendermonde werd herhaald op zangwedstrijden in Puurs, Bornem, Steendorp en nogmaals in Dendermonde. Een uitstap naar Brussel in 1841 werd de hoogdag van de vereniging.

Josef Spiessens (rechts), vader van Hugo Spiessens, koster van de Sint-Stefanuskerk in Hingene, poseert met de drie vlaggen van Sint-Cecilia. Foto uit de jaren vijftig.

Tijdens de septemberfeesten gaven de Hingense Cecilianen het beste van zichzelf voor een enthousiast publiek waaronder koning Leopold I en koningin Louise-Marie. In de reeks van twaalf landelijke zangmaatschappijen haalde het koor de tweede plaats, na de Apollon-zangers van Hamme. Terugkeren naar Hingene met een medaille werd zonder twijfel uitbundig gevierd. Tussen de familie d'Ursel en het Hingense mannenkoor bestond een hartelijke band. Charles-Joseph d'Ursel was zelfs de dooppeter van de eerste dirigent, Carolus D'hooghe. De hertog liet de vereniging het park gebruiken bij feesten. Als tegenprestatie kwamen de zangers diners met belangrijke gasten opluisteren.



Het goed bewaarde vaandel in volle glorie. Het is nog volledig met bovenaan de lier en de kroon met herinneringsmedailles aan wedstrijden.

Tot ver in de twintigste eeuw beoefenden de Cecilianen hun hobby. Maar net als vele andere verenigingen konden ook de meeste zangkoren niet optornen tegen de moderne tijd met zijn nieuwe vormen van amusement. Uitgezongen stopte Sint-Cecilia-Hingene rond 1964. Het koor werd toen geleid door Maurits Claesen, die eerder de fakkel had overgenomen van zijn vader August Claesen.

Hofleverancier

Op de zangwedstrijden was elk koor herkenbaar aan zijn standaard: een vaandel waarop minstens de naam van de zangmaatschappij stond en hun plaats van herkomst. Ook Sint-Cecilia had in

zijn prille beginjaren zo'n vaandel, maar dit is niet bewaard gebleven. Twintig jaar na de oprichting werd het tijd om een meer prestigieuze 'drapeau' aan te kopen. Op 8 september 1858 had de feestelijke inhuldiging van de nieuwe standaard plaats in aanwezigheid van onder andere het zangkoor De Ware Vrienden uit Bazel. Door de goede verstandhouding met de familie d'Ursel zorgde de hertog voor de financiering en vermoedelijk ook voor de contacten tussen het bestuur en de fabrikant. Het nieuwe vaandel kwam zomaar niet uit het eerste beste atelier. Men ging te rade bij de firma Melotte in Brussel, die een sterke reputatie kreeg met het vervaardigen van kerkelijke ornamenten. Eugene Melotte was erg bekend voor zijn borduur- en garnierwerk met gouden en zilverdraad op velours. Hij behaalde er op de internationale beurzen van Londen en Parijs medailles mee. Melotte bezat bovendien een brevet

voor 'melochromografie', een veelkleurig drukprocedé op stoffen. Het was dan ook niet verwonderlijk dat Eugene Melotte hofleverancier was.

Eind goed, ...

Het vaandel werd gedragen bij stoeten en stond opgesteld bij optredens van het Hingense mannenkoor. Op die manier is het te zien op heel wat oude foto's. Het is een pareltje van gouden brokaatversiering op donkerblauw fluweel. Centraal staat Sint-Cecilia, de patrones van de muzikanten, zingend afgebeeld aan het orgel. De tinten rood, geel en blauw maken de tekening erg kleurrijk. De hertogskroon boven het wapenschild van de familie d'Ursel is

markant aanwezig. Twee koningskroontjes verwijzen naar de verheffing tot koninklijke maatschappij in 1930. In tegenstelling tot het concours in Brussel in 1841, waar de Hingenaars in hun moedertaal zongen, prijkt op hun vaandel 'Hingene Societé de S^ce Cécile'. Had dit te maken met de Brusselse fabrikant, met de invloed van de hertog of vond het bestuur het chiquer staan?

Nadat de zangmaatschappij ophield met bestaan, bleef de standaard bewaard in zijn houten kist bij een familie in Hingene. Het vaandel werd nog wel eens ontleend voor een tentoonstelling, maar sinds enkele jaren was het spoorloos. In 2012 organiseerde de kerkfabriek van Sint-Stefanus in Hingene de tentoonstelling *Kerk, dorp en muziek*. Ze lanceerde een grootschalige oproep om de verloren vlag terug te vinden, maar zonder resultaat. Tot enkele maanden geleden een dakwerker op een zolder een platte houten kist zag staan, ze opende en een prachtig vaandel met een afbeelding van Sint-Cecilia vond. De bewoners herinnerden zich de oproep en hebben de vlag meteen aan de kerkfabriek geschonken. 'Het vaandel is in quasi perfecte staat', zegt Hugo Spiessens, koster van de Sint-Stefanuskerk. 'De blauwe kleur is schitterend om te zien en ook de vlaggenstok en de bekroning zijn bewaard. Die bekroning bestaat uit een soort lauwerkrans en twee cirkels waar medailles aan werden gehangen. Het koor sleepte tussen 1840 en 1905 maar liefst 39 medailles in de wacht. We zijn heel trots dit vaandel terug in ons bezit te hebben.'

Eind goed, al goed. ■

BENNY CROKET

Vereniging voor Heemkunde in Klein-Brabant

OPEN MONUMENTENDAG

Het teruggevonden vaandel van Sint-Cecilia kan je komen bekijken tijdens Open Monumentendag op 14 september.

De geheime keuken van



Jacek Bielat (links) & Svetlozar Siarov behoren tot de top van de Belgische pianotechnici.

In het pianowereldje worden hun namen steevast in één adem genoemd. 'Jacek en Svetlo' behoren tot de top van de Belgische pianotechnici. Beide heren ontmoetten elkaar zo'n 35 jaar geleden toen ze studeerden aan de Technische Hogeschool voor Pianobouw in het Poolse Kalisz. Na elders ervaring opgedaan te hebben, startten ze in 2000 hun eigen zaak 'JS Piano's' in Gent. Jacek Bielat is de man die de vleugelpiano van kasteel d'Ursel in topconditie houdt. Met hem hebben we het over het leven als pianotechnicus.

Wat hebt je zoal geleerd tijdens die vijfjarige opleiding aan de Technische Hogeschool voor Pianobouw in Kalisz?

'We genoten er een erg complete en intensieve opleiding. Behalve wetenschappelijke en kunsthistorische vakken, kregen we pianoles en deden we uiteraard praktijkervaring op. Dat de school verbonden was aan een pianofabriek, maakte van onze opleiding iets unieks. Ik herinner me nog levendig de allereerste rondleiding die we kregen in de fabriek. De geur van het hout zal ik nooit vergeten. Dat we het hele productieproces van een piano – van hout drogen en snijden tot bouwen, lijmen en lakken – konden

observeren, verschaftte ons een diep inzicht in de instrumenten waarmee we nu dag in dag uit bezig zijn.'

Mensen hebben het altijd over 'pianostemmers', maar in werkelijkheid bestaat de taak van een pianotechnicus uit veel meer dan alleen maar stemmen. Wat doe je nog meer?

'Ons takenpakket behelst inderdaad veel meer dan enkel stemmen. Eigenlijk gaat het om een complexe combinatie van drie elementen: behalve voor het stemmen en voor de mechaniek, zorgen we ook voor de intonatie van de instrumenten. Alles samen kan een pianotechnicus dus heel

de pianotechnicus

veel invloed uitoefenen op een instrument. Stemmen betekent dat we de verhoudingen tussen de toonhoogtes regelen. Dat klinkt eenvoudiger dan wat het is. Sommige pianisten houden bijvoorbeeld van een heel zuivere stemming, terwijl anderen ons net vragen om de stemming wat zwevend te maken. Als stemmer kan je je eigen smaak en kennis hoorbaar maken in je werk. Een geoefend oor zal zelfs kunnen herkennen welke pianostemmer aan het werk geweest is.'

'Daarnaast is er het onderhoud van de ingewikkelde mechaniek. In een piano krioelt het van de kleine bewegende onderdeeljes. Een slecht werkend veertje op een van de 88 pianotoetsen kan al een hoop ongemak en frustratie teweeg brengen bij de pianist. Natuurlijk stellen wij ons niet zo maar tevreden met een gesmeerde mechaniek. We regelen onze instrumenten zodanig dat er een comfortabel en zelfs uitnodigend speelcomfort ontstaat. Door de mechaniek te manipuleren kunnen we de mogelijkheden van de pianist bij het induwen van een toets gevoelig doen toenemen.'

En dan rest nog het 'intoneren' van de instrumenten. Wat houdt dat precies in?

'Dit onderdeel van onze job is het moeilijkste en meest delicate en is voor een leek ongetwijfeld het meest mysterieus. Bij het intoneren proberen we de klank en kleur van de verschillende toetsen gelijk te krijgen. We doen dat door in het vilt dat op de hamertjes zit te prikken met een naald. Zo veranderen we de spanning van de hamerkoppen. En dat geeft ons dan weer de mogelijkheid om de klankkwaliteit van een instrument te manipuleren. Eenvoudig is dat niet. Zo is de plaats waar je prikt van cruciaal belang. En erger nog, het effect van het intoneren is vaak pas na een tijdje hoorbaar. Zonder ervaring krijg je dat dus niet gedaan.'

Zijn er verder nog factoren waarmee je rekening moet houden bij het behandelen van een instrument?

'Uiteraard. Ik denk bijvoorbeeld aan de akoestiek. Een piano die in een kerk bespeeld wordt, zal je anders benaderen dan een instrument dat in een huiskamer staat. Ook met het weer en met de vochtigheidsgraad moeten we voortdurend rekening houden. Laat dus duidelijk zijn dat onze bezigheden niets van doen hebben met seriewerk. We passen ons steeds weer aan aan een specifiek instrument en trachten altijd weer te anticiperen op problemen.'

Het valt op dat je het niet makkelijk hebt om over jouw bezigheden te praten. Vormt dat geen probleem in jouw beroep? Kunnen klanten altijd duidelijk maken wat ze precies willen en verwachten?

'De communicatie over deze materie is inderdaad een heel delicaat en absoluut niet evident onderdeel van onze job. Vaak kunnen klanten niet precies duiden wat ze echt willen. Eigenlijk moet je als pianotechnicus aanvoelen wat de beste behandeling is voor een specifiek instrument. Ook dat hebben we gelukkig tijdens onze opleiding in Kalisz geleerd. We moesten namelijk ook zelf veel piano studeren. Om de haverklap hadden we een piano-examen. Dat maakt dat we nu in staat zijn om zelf, al spelend, te detecteren wat de noden van een bepaald instrument zijn.'

Heb je een voorkeur voor bepaalde piano-bouwers?

'In onze zaak kozen we resoluut voor Yamaha en Fazioli. Met Yamaha bewijzen de Japanners dat ze echte vakmensen zijn. Yamaha's zijn heel betrouwbare, universele instrumenten die het voordeel hebben dat we ze als pianotechnicus perfect naar onze hand kunnen zetten. Met Fazioli, de Italiaanse bouwer die we op handen dragen, ontsnappen we net aan die universaliteit. Het gaat hier om

een kleine fabrikant uit de buurt van Venetië die amper een 130-tal instrumenten per jaar produceert. Heel wat top-pianisten laten zich verleiden door de specifieke klank en hoge kwaliteit van deze instrumenten. Zo is de Amerikaanse jazzpianist Herbie Hancock een verwoed liefhebber van Fazioli. En ook Jef Neve heeft er een boon voor.'

Wat vind je van de Steinway piano in het kasteel?

'Ik zie het als een eer om dit instrument te mogen opvolgen. Ik besef maar al te goed dat dit een heel grote verantwoordelijkheid is. Voor Steinway piano's geldt hetzelfde als voor goede wijn. De instrumenten worden beter naarmate ze ouder worden. Dat is zeker ook het geval voor de Steinway in kasteel d'Ursel.' ■

ELISE SIMOENS

FAZIOLI-EVENT

Zaterdag 25 oktober · van 14 tot 17.30 uur · gratis

Zondag 26 oktober · van 13 tot 17 uur · gratis

Als exclusieve verdeler voor België van het Italiaanse topmerk Fazioli organiseert JS Piano's op zaterdag 25 en zondag 26 oktober een uniek Fazioli-event in het kasteel. Jacek en Svetlo brengen verschillende modellen mee, die je kan beluisteren en bespelen. Kom zeker langs om kennis te maken met deze 'Italiaanse meesterwerken'.

www.jspiano.be

Kasteelfeesten – De keizer komt!





Meer foto's vind je op www.kasteeldursel.be



Foto's © Frédéric Couine



‘En toen deden we

Eléonore, Pauline, Henriëtte, Caroline, Robert en Adrien d’Ursel. Nichtje Antoinette en de toenmalige hertog Joseph staan niet op de foto.

Deze zomer viert vzw De Notelaer zijn dertigjarig bestaan met *De Apotheose van Flore*. De tableaux vivants van kunstfotograaf Bart Ramakers sluiten naadloos aan bij een eeuwenoude traditie binnen de familie d’Ursel.

Letterlijk betekent tableau vivant ‘levend schilderij’. Het was een vorm van toneel waarin een groep gekostumeerde acteurs zwijgend een zorgvuldig geënceneerde pose aannam. Op die manier werden religieuze, allegorische of historische scènes uitgebeeld. Dat gebeurde tijdens kerkdiensten en openbare festiviteiten, maar ook door kinderen of jongeren in huiselijke kring. De opstelling werd

achter een gesloten gordijn gemaakt. Als iedereen in de juiste houding stond, ging het gordijn open en kon het publiek de scène gedurende korte tijd bekijken.

Een tekening uit het album van hertogin Antonine de Mun toont hoe dat er in Hingene aan toe ging. Op 15 juli 1890 werd de verjaardag van haar schoonmoeder Henriëtte d’Harcourt (alias *Bonne-Maman*) gevierd met een reeks tableaux vivants. De driejarige Sophie de Bourbon-Busset poseert als ‘grand père d’Harcourt’, terwijl haar nichtjes Pauline en Henriëtte (alias Riri) d’Ursel de lijst vasthouden. Zo imiteren de meisjes een bekend familieportret van François d’Harcourt (1755–1839), de grootvader van hun jarige grootmoeder Henriëtte. Hij werd rond 1760 als kleine jongen vereeuwigd door de Franse schilder François-Hubert Drouais (1727–1775). In 1878 had Antonine de Mun dit portret al eens gekopieerd, waarbij ze het

oorspronkelijke gezicht verving door dat van haar zoontje Robert d’Ursel. Volgens het bijschrift wacht Riri op haar beurt om een ander familieportret uit te beelden. Drie jaar later, in september 1893, stond ze opnieuw op de eerste rij. Dankzij een brief uit het rijke archief van de familie d’Ursel komen we deze keer heel wat meer te weten. De zomer liep stilaan op zijn einde en de uitgebreide familie streek neer in Hingene. Robert, Henriëtte en Pauline – de kinderen van hertog Joseph d’Ursel en hertogin Antonine de Mun – kregen het gezelschap hun nichtjes Eléonore, Antoinette en Caroline. Ze waren allemaal tussen de dertien en de eenentwintig jaar oud. Ook Adrien d’Ursel, een jongere neef van vader Joseph – vijfendertig en ongetrouwd – wilde nog wel eens meedoen met de jonge garde.

Op 9 september 1893 schreef Henriëtte d’Ursel naar haar oom Léo, met wie ze



Antonine de Mun, *Tableaux vivants à Hingene pour la fête de Bonne-Maman*. Sophie de Bourbon-Busset pose pour le petit grand père d'Harcourt. Riri attend son tour dans le tableau de famille. 15 juillet 1890.



Portret van François, hertog d'Harcourt (1755–1839) door François-Hubert Drouais (1727–1775). De foto werd gemaakt in Hingene in 1886. Momenteel is het schilderij spoorloos.



Portret van Robert, hertog d'Ursel (1873–1955) naar Drouais, gekopieerd en aangepast door zijn moeder Antonine de Mun (1878)

iets onverwachts'

een uitstekende band had: 'Ik denk niet dat we u al het verhaal hebben gebracht van de tableaux vivants die we eergisteren hebben gedaan om ons te amuseren. U moet weten dat we al lang aan het broeden waren op iets uitzonderlijks, zonder te weten wat het precies zou zijn. Vier dagen geleden hebben we gekozen voor tableaux vivants, zogezegd in het grootste geheim. Zoals gewoonlijk vermoedde *Bonne-Maman* dat er iets op til was, zeker nadat vader – die was ingewijd in ons plan – het Chinese kabinet als scène had gevraagd. We hebben de kostbare boot in kruidnagel opzijgeschoven, samen met het niet minder kostbare Japanse schaakspel. Alphonse [de conciërge] plaatste kamerschermen voor de lampenhouders dicht bij de deuren. Het publiek bevond zich in het duister van de kleine salon.'

'We zijn begonnen met de intrede van de Arabieren. Adrien had naar Brussel getelegrafeerd om zijn bedoeienenkostuum

te hebben. Eléonore en Pauline hadden beddenlakens gebruikt om zich te verkleden als bedoeïenen, maar Pauline was afgrijselijk. Daarna verscheen Caroline als Hélène Lambert uit het portret door Largillière, een schilderij in het genre van Honorine de Hornes [dat toen in de grote salon hing en nu in de vestibule]. Ik kwam als de wasvrouw van Greuze en de twee mannen als levende portretten in de stijl van Lodewijk XIII, met pruik en al.'

Zes van de acht acteurs van de tableaux vivants poseerden ook naast de deur van het kasteel. In haar brief naar Léo d'Ursel beschrijft Riri hen één voor één: 'Adrien in het wit (glanzend piqué dat er uitziet als satijn) en ik in blauwe en grijze satijn, dan papa (zonder kostuum of beter gezegd niet-gekostumeerd) met Antoinette in het wit, dan Robert (zwarte en grijze satijn) met Caroline (grijs en zwart) en tot slot Pauline (oude roze jurk van *maman*, met veel moeite door Antoinette en mij

hersteld) met Eléonore (*maman* heeft haar haren losgemaakt en een blauwe muts op haar hoofd gezet, ze leek wel de personificatie van de republiek).'

Riri poseerde ook afzonderlijk. Op de brug van het kasteel nam ze met veel zorg exact dezelfde pose aan als de wasvrouw in het originele schilderij van Jean-Baptiste Greuze. Toen *La Blanchisseuse* in 1761 voor het eerst werd tentoongesteld, schreef de Franse criticus Diderot: 'Dit wasvrouwje is charmant, maar ze is een schelm, ik vertrouw haar voor geen haar.' Jean-Baptiste Greuze ontdeed het traditionele thema van de wasvrouw inderdaad van de associatie met hard en deugdelijk werk. In de plaats brengt hij de typische zinnenprikkelende seksualiteit van het rococo. In een kamer die vol ligt met nat en drogend wasgoed kijkt de verfoemfaaide meid met een provocerende blik naar de toeschouwer, terwijl haar kous en haar muiltje komen piepen vanonder haar jurk.



Op de achterzijde van de foto staat: 'Henriëtte d'Ursel, genomen op de brug van het kasteel van Hingene in een kostuum voor een tableau vivant, rond 1894' © Les Orantes de l'Assomption



La Blanchisseuse van Jean-Baptiste Greuze (1761)
© The J. Paul Getty Museum, Los Angeles

Zou onze Riri dat allemaal geweten hebben toen ze dit schilderij nabootste? In elk geval hadden ook de jongelui op die mooie septemberavond in 1893 nog een zinnenprikkelende verrassing in petto. 'En toen deden we iets onverwachts,' schreef Riri enthousiast. 'We brachten een wals gevolgd door een quadrille, allemaal in kostuum! We dansten zelfs een militaire polka die madame de Bousies choqueeerde, maar het was één groot succes. (...) We zijn pas gestopt tegen elf uur 's avonds en daarna dronken we allemaal thee in het salon. Enfin, het was een extraatje zoals men er Hingene nooit meer één zou zien, al zegt Adrien dat twee generaties volstaan om iets een traditie te noemen.'

'Na afloop van deze grote dag, terwijl ze de trap op liepen, vroeg madame de Bousies aan *Bonne-Maman* wat ze van de avond vond. Eléonore stond bovenaan de trap te luisteren en hier is wat ze hoorde: "Ja, de tableaux waren heel geslaagd." – "En de dans, oh, ik heb nooit leren walsen om niet in de verleiding te komen; de tijden zijn zeker veranderd" – "Ja, dat is waar!" – "We

worden mondain", vervolgde *Bonne-Maman*; "ik houd niet van zulke avonden die bij de jongelui de smaak voor het wereldse en de dans aanwakkeren." Vooral de militaire polka had hen gechoqueerd. Adrien wou er gisteren aan tafel over praten, maar we moesten zo hard lachen dat hij bang was om ook in de lach te schieten en hij heeft niet gedurfd. Ik denk dat u zich erg geamuseerd zou hebben.'

'De volgende dag konden we niet meer. We hadden drie dagen doorgebracht met naaien. (...) Ik had dinsdag heel de dag door Brussel gelopen om pruiken te kopen, make-up, buffelleer voor de laarzen van Adrien, sokken etcetera. Bij de kapper vroegen ze me welke make-up ik wilde. "Ik ken er niet veel van, maar ik zou witte en roze willen. (...) Beschadigt dat de huid niet?" – "Nee, behalve wanneer je het dagelijks gebruikt." Ik heb me gehaast om te zeggen dat dat niet het geval was. "Hoe moet je dat gebruiken?" – Je neemt watten enzovoort", ik bespaar u de hele methode. (...) Bij de pruikenmaker waren ze verbaasd om mijn gebrek aan ervaring

te zien, maar ze gaven me alleen nieuwe of bijna nieuwe pruiken mee.' Daarmee was het verhaal van de tableaux vivants blijkbaar ten einde en begon Riri de vele bezoekers op te sommen die ze tijdens de zomer al hadden mogen ontvangen.

In 1893 zei Adrien d'Ursel dat twee generaties volstaan om iets een traditie te noemen. De fotoalbums van Henri d'Ursel, de zoon van Robert, bewijzen dat ook de volgende generatie de traditie verderzette, zowel in het park als in het kasteel. Eén fotoreportage werd gemaakt in de kleine salon, uitgerekend de kamer waarin de vorige generatie de tableaux vivants had aanschouwd. Henri's oudste dochter Thérèse en zijn tweede echtgenote Madeleine André amuseerden zich met hun vrienden Manu Gilson de Romereu, Chantal de Schoutheete en Nisette Camu. Samen met haar echtgenoot Louis Camu zou ze ze twintig jaar later het paviljoen De Notelaer kopen van de hertog.

Eén van de hoofdrolspelers, Thérèse d'Ursel, herinnert het zich nog goed: 'De tableaux vivants waren een tijdverdrijf dat door mijn vader Henri nieuw leven werd ingeblazen. We noemden het 'charades', waarbij we moesten raden welk personage of welk woord de anderen uitbeeldden. Als amateurcinemast fotografeerde mijn vader niet alleen de scènes, hij maakte er ook een filmpje van. Bij de viering van mijn negentigste verjaardag hebben we het nog bekeken.' Het is duidelijk: de tableaux vivants van *De Apotheose van Flore* zijn het perfecte cadeau voor de viering van 30 jaar vzw De Notelaer ... ■

KOEN DE VLIAGER-DE WILDE
Kasteel d'Ursel



Eind jaren 1940 maakte Henri d'Ursel foto's van charades in de kleine salon. We zien zijn oudste dochter Thérèse (de jongedame met de pot op haar hoofd en met de roeispaan achter zich), zijn tweede echtgenote Madeleine André (met de oosterse jurk), Nisette Camu (zittend naast Madeleine), Chantal de Schoutheete (met de baal op haar rug) en Manu Gilson de Romereu.

AGENDA

De Apotheose van Flore

Nog tot 31 oktober · gratis

Lees meer op pagina 16

Zomerconcerten in De Notelaer Cedel Saxofoonkwartet - Crossover

Zondag 17 augustus · 11 uur · 13 euro
(aperitief inbegrepen)

In *Crossover* maak je kennis met verschillende componisten, stijlen en stijlperiodes: van fluweelzachte Bachtinten uit *Lessons of the Master* van Perry Goldstein tot overdonderende grooves uit *Heartbreakers* van Jacob Ter Veldhuis.

Info en reservatie
De Notelaer
03 889 69 20
info@notelaer.be

Bornem Festival - Walter Boeykens Ensemble & Lies Colman

L'Invitation au Château

Zondag 24 augustus · 20 uur · 16 / 14 euro

Het Bornemfestival opent naar jaarlijkse traditie in het kasteel. Een uitgekiende selectie van werk van klassieke en hedendaagse componisten staat op het programma. Het verrassende *Spiegel im Spiegel* van Arvo Pärt blijkt moeiteloos samen te gaan met het Piano Quintet *Op. 44* van Robert Schumann. Maar ook Lysenko en Francis Poulenc passeren de revue. Van Poulenc hoor je het prachtige en dit keer wel heel erg passende *L'Invitation au Château*.

Het Walter Boeykens Ensemble inviteert Iva Bittova op 26 augustus in de kerk van Mariekerke, *BLINDMAN* op 29 augustus in De Notelaer in Hingene en Wilfried Van den Brande op 31 augustus in de abdij in Bornem.

Info en reservatie
CC Ter Dilft
03 890 69 30
www.terdilft.be



Kinshasa Symphony

Wereldcinema Kinshasa Symphony

Vrijdag 29 augustus · 20 uur · 10 euro

Terwijl je geniet van opzweepende akoestische live muziek, smul je van drie kraakverse, à la minute gewokte gerechten. Daarna volgt de film *Kinshasa Symphony*. Die toont hoe mensen in een van de meest chaotische steden ter wereld erin slagen om een symfonieorkest te smeden. *Kinshasa Symphony* gaat over Congo, over de mensen van Kinshasa én over muziek.

Info en reservatie
terranova.provant.be
Info Cultuur
03 338 95 85

Open Monumentendag

Zondag 14 september · 10 tot 18 uur · gratis

Naar goede gewoonte kan je alle verdiepingen van het kasteel vrij bezoeken. Je kan ook kennismaken met de werking van Monumentenwacht. Deze dienst van de provincie Antwerpen onderhoudt waardevol erfgoed door inspectie, ondersteuning en advies. De teams bouwkunde, interieur en archeologie zijn op post en nemen je mee in het kasteel én het park.

Info
www.openmonumenten.be

Dansen als een edelman

Zaterdag 20 september, 11 oktober,
8 november · 10 tot 17 uur · 120 euro voor
de hele reeks (incl. lunch, dranken, koffie en taartenbuffet)

Wie zegt dat hij (nog) niet dansen kan, wordt in het najaar opnieuw verwacht in het kasteel. In de statige inkomhal leren dansmeesters je de passen en figuren van een hele reeks achttiende- en negentiende-eeuwse contredansen. Ook dames en heren zonder danservaring of -partner zijn van harte welkom.

Info en reservatie
Stichting Klassieke Dans
Johan Goessens
info@stichtingklassiekedans.be
0498 36 61 71



Recital piano en viool

Zondag 21 september · 15 uur · 16/14/12/8 euro

Eliot Lawson (viool) en Kiyotaka Izumi (piano) vertolken onder meer *Wierook en Mirre* van Emmanuel Durllet en *Sonate voor viool en piano* van César Franck.

Info en reservatie
Emmanuel Durlletfonds
03 238 98 64
andrea.durllet@skynet.be

Infosessie park

Donderdag 2 oktober · 19.30 uur · gratis

Lees meer op pagina 4 en 5.

Info en reservatie
Kasteel d'Ursel

Fazioli-event

Zaterdag 25 en zondag 26 oktober

Lees meer op pagina 8 en 9.

Info
Kasteel d'Ursel

Wil je nu al weten wat we dit seizoen verder in petto hebben? Je vindt alle activiteiten in de kalender op www.kasteeldursel.be.

Krijg je graag per post een folder toegestuurd? Bel dan naar 03 820 60 11.



Le déjeuner sur l'herbe

Het fotoparcours *De Apotheose van Flore* leidt je in twaalf taferelen van het kasteel naar De Notelaer, in het spoor van hertogin Flore d'Ursel. Het zevende taferel verenigt de hertogin met heel wat van haar favoriete mythische personages rond de vijver bij paviljoen De Notelaer: op de voorgrond de Romeinse oppergod Jupiter (hier afgebeeld als Chicagogangster) en de oorlogsgod Mars. Op de achtergrond luisteren de drie gratiën, de godin van de vruchtbaarheid Cybele en de godin van de liefde Venus naar het gezang van Orpheus, terwijl

Amor en Neptunus de wereld doen rondtollen. Fotograaf Bart Ramakers inspireerde zich op *Le déjeuner sur l'herbe* van Manet, een werk dat op zijn beurt gebaseerd was op *Het oordeel van Paris* van Raphael (ca. 1510). De foto's staan nog tot 31 oktober opgesteld tussen het kasteel en De Notelaer. De thematentoonstelling in De Notelaer is elke dag tussen 14 en 18 uur vrij te bezoeken (behalve op vrijdag). www.apotheoseflore.be

